

GEORGIANA SILVIA LEOTESCU

GEORGIANA SILVIA LEOTESCU

Tehnici

de redactare

EDITURA UNIVERSITARIA

Craiova, 2021

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Anamaria Magdalena PREDA

Prof. univ. dr. habil. Claudiu Marian BUNĂLAȘU

Lect. univ. dr. Ovidiu DRĂGHICI

Copyright © 2021 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LEOTESCU, GEORGIANA SILVIA

Tehnici de redactare / Georgiana Silvia Leotescu. - Craiova :
Universitaria, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1804-6

808.1

© 2021 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

INTRODUCERE

Prezenta lucrare se dorește a fi o introducere generală în redactarea textelor și se adresează cititorilor care doresc să cunoască și să aprofundeze tehnici de formulare în scris a ideilor de care autorul trebuie să țină cont pentru a obține o exprimare „îngrijită”. Elaborarea scriptică (spre deosebire de comunicarea orală) are avantajul de a-i permite autorului să folosească tehnicile de redactare de care dispune în așa fel încât informațiile transmise să confirme o preocupare sporită pentru expresie.

Lucrarea de față cuprinde șapte capitole și este structurată pe o abordare din punct de vedere teoretic, dar și practic a subiectului pe care se centrează, respectiv definirea conceptelor și crearea unor activități care să valorifice cunoștințele acumulate. Un alt obiectiv al modului în care capitolele sunt construite constă în posibilitatea de a verifica noțiunile teoretice prezentate prin includerea unor seturi de întrebări la finalul capitolelor. Astfel, formatul acestei lucrări vine în sprijinul cititorilor care caută nu doar o expunere a tematicii selectate, ci și posibilitatea de a interacționa cu textul și de a răspunde provocărilor conținutului.

Capitolul I, *Comunicare. Definiții și caracteristici*, cuprinde o prezentare din punct de vedere etimologic a termenului „comunicare”, punându-se, inevitabil, accentul pe multitudinea de accepții impuse de-a lungul timpului. În aceeași direcție de explicitare a noțiunilor cheie și de prevenire a eventualelor confuzii generate pe parcursul lucrării de față,

definițiile oferite sunt centrate pe factorii principali (emițător, mesaj, cod, canal, receptor) și importanța lor în procesul comunicării. Cele două forme ale comunicării (oral versus scriptic) atestă avantajele și dezavantajele fiecărui mijloc ales pentru transmiterea informațiilor, permițând, totodată, restrângerea obiectului de cercetare și canalizarea discuției pe tehnici de scriere (redactare).

Capitolul II, *Enunț. Text. Definiții și tipologii*, păstrează importanța explicitării acestor termeni, semnalând, totodată, dificultatea demersului întreprins, dată fiind complexitatea aspectelor pe care le înglobează. Clasificările sunt incluse în vederea accentuării sensurilor și etimologiilor expuse, punându-se, și de această dată, accentul pe numeroasele modalități de categorizare din literatura de specialitate.

În Capitolul III, *Etape în redactarea unui text*, studiul se concentrează integral pe procesul de redactare a unui text și pe importanța elaborării sale, ținând cont de mai mulți factori, printre care selectarea ideilor, forma mesajului transmis, regulile și cunoștințele pe baza cărora se iau deciziile, etc. Astfel, alegerea subiectului, documentarea, planificarea redactării în scris, redactarea informală, respectiv stilizarea devin elemente cheie care contribuie la elaborarea unor texte clare și eficiente pentru cei care își manifestă activ interesul de a le parcurge. Acest capitol include și principiile care stau la baza redactării materialelor scrise și care sunt esențiale pentru nota de profesionalism pe care toți autorii și-o doresc. Un rol esențial în obținerea sa este îndeplinit de evitarea oricărui tip de plagiat, subiect tratat în ultima parte a capitolului în relație cu moralitatea autorilor de texte.

Capitolul IV, *Tehnici de structurare a textului*, are în prim-plan folosirea introducerii, cuprinsului și a încheierii, respectiv ilustrarea legăturii permanente care trebuie să existe între acestea și așteptările cititorului. În vederea obținerii unor materiale scrise coerente, care să îi genereze cititorului imaginea unui tot unitar, tranziția devine un element de conexiune indispensabil în organizarea paragrafelor și menținerea cursivității textului.

Tehnicile de redactare se referă și la necesitatea organizării textelor, care este prezentată în Capitolul V, *Modalități de organizare a textului și de dispunere a ideilor*. Luând în considerare că organizarea și contextualizarea ideilor trebuie să fie, în primul rând, clară, o serie de principii precum simplitatea, simetria și ordinea îi permit autorului să atingă acest deziderat. Organizarea textelor poate fi una internă sau externă, iar ordinea ideilor prezentate poate fi raportată la o axă temporală, spațială sau se poate recurge și la alte criterii precum logica, importanța, ordonarea alfabetică. Nu în ultimul rând, unitatea și coerența unui text sunt asigurate în momentul în care autorul ține cont de utilizarea acestor modalități de organizare.

Capitolul VI, *Tehnici și proceduri de dezvoltare a ideilor unui text*, se concentrează pe diferite variante prin care autorul poate facilita transmiterea mesajului către cititor. Tehnicile și procedurile care pot veni în sprijinul autorului au la bază coerența globală și se referă la utilizarea detalierei și exemplificării, definițiilor, comparației și contrastării, analogiei, clasificării, raportului cauză – efect, precum și folosirea analizei procesului.

Capitolul VII, *Norme pentru redactarea buletinelor informative, broșurilor și rapoartelor anuale*, cuprinde o

parte dintre materialele scrise folosite în domeniul relațiilor publice. Selecția acestora are la bază atât frecvența utilizării lor, cât și evitarea unei prezentări exhaustive a numeroaselor publicații, punându-se accentul, astfel, pe tehnicile de redactare – subiectul lucrării de față. Strategia folosită pentru prezentarea fiecărui tip de material scris urmărește câteva etape esențiale precum scopul și persoanele cărora se adresează, colectarea informațiilor, conceperea (text, imagine, format, etc.), precum și stabilirea modalităților de reproducere și distribuire (acolo unde este cazul).

Autoarea

CAPITOLUL I

COMUNICARE. DEFINIȚII ȘI CARACTERISTICI. COMUNICAREA ORALĂ VS. COMUNICAREA SCRISĂ

PARTEA I – ABORDARE TEORETICĂ

Introducere

Conceptul de *comunicare*, un concept relativ nou, deși aparent clar, ascunde un număr mare de ambiguități și de conotații. Așa cum observă și Mihai Dinu în lucrarea sa *Comunicarea – repere fundamentale*, „conceptul de comunicare derutează prin multitudinea ipostazelor sale și tinde să se constituie într-o permanentă sursă de confuzii și controverse” (2007: 16). Un număr mare de cercetători s-au axat pe creionarea unei definiții care să fie cât mai cuprinzătoare și să ofere o explicație din mai multe perspective. De aceea, au existat mai multe abordări generate din punctul de vedere al biologiei, al sociologiei sau prin prisma domeniului IT. În consecință, conceptul de comunicare este definit ca:

- Pentru un biolog (Edward O. Wilson) comunicarea este „o acțiune a unui organism sau a unei celule care alterează modele probabile de comportament ale altui organism sau ale altei celule, într-o manieră adaptativă pentru unul sau pentru ambii participanți” (Dinu, 2007: 17).

Această definiție oferită de biolog este greu de acceptat pentru alți oameni de știință din alte domenii. O altă definiție ne este dată de alți cercetători, precum C. Hovland, I. Janis și H. Kelley, care definesc conceptul de comunicare ca:

- „un proces prin care un individ (comunicatorul) transmite stimuli (de obicei, verbali) cu scopul de a schimba comportarea altor indivizi (auditoriul)” (Dinu, 2007: 17).

Însă nici această definiție oferită comunicării nu reușește să acopere o paletă largă din domeniile în care conceptul de comunicare a pătruns. Filozoful american Charles Morris propune o definiție a comunicării, referindu-se la:

- „punerea în comun, împărtășirea, transmiterea unor proprietăți unui număr de lucruri” (ibid: 19).

Mai mult, acesta oferă și un exemplu pentru a-și susține teoria, și anume, acela al radiatorului care își transmite căldura obiectelor din jur.

Cercetătorul britanic Denis McQuail atribuie comunicării o altă definiție:

- „transmiterea informațiilor, ideilor și atitudinilor sau emoțiilor de la o persoană la altă persoană sau de la un grup la altul, în mod esențial prin intermediul simbolurilor. Comunicarea are loc ori

de câte ori un sistem, sursă, influențează un alt sistem, destinatarul, prin utilizarea diverselor simboluri transmise prin canalul care leagă cele două sisteme” (McQuail, 1999: 17).

Mihai Dinu apreciază definiția oferită de *Dicționarul explicativ al limbii române* – „acțiunea de a comunica și rezultatul ei” (2007: 21) – drept „pleonastică”. Însă, *Dicționarul explicativ al limbii române* oferă mai multe explicații termenului *comunicare* și restrânge câmpul semantic la sinonimul *a transmite*. În cazul verbului tranzitiv *a comunica*, explicația oferită de dicționar, ediția online este:

- „COMUNICĂ, comunic, vb. I. 1. Tranz. A face cunoscut, a transmite ceva cuiva (verbal sau în scris), a da de știre; a înștiința, a informa, a spune.”
- „comunică v. 1. a împărtăși, a transmite; 2. a face cunoscut; 3. a fi în comunicațiune: a comunica cu acuzatul.”

Din punct de vedere etimologic, verbul *a comunica* are la bază cuvântul latinesc *communico, -are*, termen ce își are rădăcina în adjectivul *munis, -e*, al cărui sens de bază este de persoană care își face datoria, care este serviabilă. Însă, termenul a dat naștere unei familii lexicale variate în limba latină. Una dintre aceste variații a generat verbul mai sus menționat, respectiv *communico, -are*, verb care a pătruns în limba română pe filieră franceză, respectiv verbul *communiquer*. Prin urmare, putem discuta de un dublet etimologic, unul latin și unul francez. În ceea ce privește latinescul *communico, -are*, acesta a suferit unele transformări fonetice în perioada de tranziție de la latina populară, la limba română, iar *communico, -are* a devenit

cumineca, cu sensul de a împărtăși (sens ecleziastic) sau a transmite, a face cunoscut sau a înștiința. Pornind de la aceste două sensuri, termenul *comunicare* poate fi văzut și dintr-o perspectivă sacră, ca o conexiune între divinitate și om. Pornind de la acest aspect, Mihai Dinu remarcă, făcând referire la accepțiunile moderne ale comunicării, că aceasta „dobândește o rezonanță mai adâncă, un timbru metafizic, pe care definițiile uzuale i-l refuză” (Dinu, 2007: 25). În viziunea societății contemporane, majoritatea înțelege prin comunicare transmiterea de mesaje între doi sau mai mulți locutori.

În ceea ce privește o abordare din punctul de vedere al științei comunicării, aceasta presupune un proces ce implică șase factori pentru realizarea ei: *un comunicator* sau *emițător*, *un mesaj* sau *o informație* ce presupune *un cod* de transmitere sau *limbaj*, *un mijloc* de transmitere sau *un canal* de transmitere, un *context* în care se desfășoară transferul mesajului și *un receptor* ca element final în procesul de comunicare, capabil să decodifice mesajul. Mai mult, cercetători precum Denis McQuail oferă perspective noi în abordarea științei comunicării și afirmă: „comunicarea presupune sau stabilește întotdeauna o relație socială între participanți” (McQuail, 1999: 35). Această teorie a cercetătorului britanic se axează, cu precădere, pe conexiunea socială între cei care iau parte la procesul de comunicare.

În lucrarea sa *Introducere în științele comunicării*, John Fiske propune două orientări în studiul comunicării. O primă variantă, din punctul său de vedere, este orientată spre percepția comunicării ca o „transmitere de mesaje”. În altă ordine de idei, această perspectivă abordează problema *eficienței* și *acurateței* comunicării, Fiske ilustrând

comunicarea ca „fiind procesul prin care o persoană influențează comportamentul sau starea mentală a alteia” (Fiske, 2003: 16). Tot aici, cercetătorul vorbește și despre un eșec al comunicării și analizează fazele procesului de comunicare. Cea de-a doua orientare a lui Fiske prezintă comunicarea ca „producție și schimb de semnificații”. Accentul este pus, în acest caz, pe modul în care mesajul sau textul interacționează cu cititorul sau receptorul, cu analizarea producerii de semnificație. Ca și la prima orientare a lui Fiske, și în acest caz se analizează eșecul, însă aici eșecul este explicat prin „diferențele culturale dintre emițător și receptor”. Prin urmare, în această situație, studiul comunicării presupune studiul textului în context cultural, folosind, ca metodă, semiotica, știința semnelor și a semnificațiilor (Fiske, 2003: 16).

Comunicarea orală versus comunicarea scrisă

a) Comunicarea orală

Procesul de comunicare are în centru cuvântul. Acesta contribuie decisiv la transmiterea mesajului în sensul că utilizarea acestuia în diferite contexte poate oferi o nouă abordare mesajului. Folosirea cuvintelor în procesul de comunicare se poate numi comunicare verbală. Pe de altă parte, transferul de informații se poate face în formă orală sau în formă scrisă. Acest schimb de informații este specific, cu precădere, comunicării orale.

Mihai Dinu, în lucrarea sa, vorbește despre „caracterul simbolic” al comunicării verbale. Această teorie se referă la faptul că doar limbajul uman permite obiectivarea

emițătorului prin apelul la procese de abstractizare și generalizare specifice expresiei lingvistice. Prin utilizarea unui sistem convențional de semne arbitrare, vorbirea umană, spre deosebire de „graiul” animalelor, poate să ofere informații despre obiecte care nu sunt prezente la momentul discuției sau la situații care au avut loc.

Elemente ca expresia sonoră a vocii umane, precum și elemente care țin de semantică, respectiv de sensul cuvintelor, sunt componente ce aparțin comunicării orale. Pornind de la aceste noțiuni, putem evidenția două tipuri de limbaj:

- **Limbajul verbal**, care implică rostirea unor cuvinte, sau, mai exact, ceea ce oamenii comunică prin rostirea acestora și, implicit, prin descifrarea sensului cuvintelor pe care aceștia le utilizează în transmiterea mesajului.
- **Limbajul paraverbal**, care reprezintă ceea ce oamenii transmit fără să utilizeze cuvântul, respectiv prin voce, luând în calcul volumul vocii, tonalitatea, accentul, intonația, ritmul, etc. Tot aici pot fi încadrate și manifestările vocale, respectiv râsul, oftatul, dresul vocii, mormăielile, etc.

În concluzie, raportat la cele două tipuri de limbaj, limbajul verbal utilizează cuvinte, fie ele rostite sau scrise, pentru a transmite idei sau sentimente. Pe de altă parte, limbajul paraverbal este utilizat pentru a transmite atitudini și emoții. Acesta conferă comunicării personalitate și unicitate, prin anumite caracteristici.

De-a lungul timpului, au fost prezentate diverse comparații între comunicarea scrisă și comunicarea verbală,

unele punând accentul pe comunicarea scrisă, altele reliefând diverse aspecte ale comunicării verbale. În ceea ce privește comunicarea orală, aceasta prezintă avantajul că vorbitorul își poate observa interlocutorul, poate reacționa în funcție de context, poate analiza limbajul paraverbal și își poate adapta atitudinea față de interlocutor, deci acest aspect poate eficientiza comunicarea. În al doilea rând, comunicarea orală oferă avantajul spontaneității. Atât vorbitorul, cât și interlocutorul pot reacționa pe moment, pot modifica direcția în care decurge discuția, pot avea reacții fără a fi premeditate. Mai mult decât atât, oralitatea facilitează manipularea, dar și persuasiunea, și oferă părților implicate în comunicare posibilitatea de a-și manifesta și exersa diverse aspecte ale personalității, cum ar fi carisma, perspicacitatea, viteza de reacție, etc.

Trebuie remarcat faptul că există o legătură foarte puternică între mesajul verbal și cel paraverbal, întrucât limbajul paraverbal oferă procesului comunicării diverse proprietăți, cum ar fi intensificarea anumitor cuvinte rostite sau punerea accentului pe anumite cuvinte care pot schimba sensul mesajului, sau utilizarea unor expresii sau sintagme care pot adăuga anumite conotații mesajului.

Comunicarea umană presupune transmiterea unui mesaj prin intermediul cuvintelor rostite, deci, în acest caz, vocea joacă un rol extrem de important. Atenția interlocutorului poate fi direcționată folosind **tonul**. În funcție de scopul pe care îl urmărim într-o conversație, utilizarea tonului poate conduce discuția în anumite direcții și poate focaliza atenția interlocutorului spre ceea ce dorim să transmitem. Putem folosi tonul pentru a exprima siguranță într-o conversație sau, când dorim să fim

convingători, putem folosi ceea ce psihologii denumesc un *ton parental*.

O altă modalitate de a îndrepta atenția spre atingerea scopului propus presupune utilizarea **volumului** vocii. În anumite contexte, de exemplu, atunci când vrem să ne facem auziți, utilizarea volumului vocii se impune. Însă, nu tot timpul este necesară utilizarea volumului ridicat, iar în anumite contexte este necesar controlul volumului, respectiv adaptarea acestuia la cerințele contextului în care se desfășoară comunicarea.

Un rol important în comunicarea orală îl are și **articularea**. Aceasta se referă la capacitatea vorbitorului de a se exprima inteligibil, respectiv de a emite sunete ușor de înțeles de către interlocutori. În acest caz, dicția reprezintă un element esențial în comunicare. În funcție de nivelul de inteligibilitate, discursul poate să capete o notă de siguranță, de seriozitate. Atunci când cuvintele nu sunt adecvat articulate, interlocutorii pot deduce nesiguranță în ceea ce emițătorul transmite.

Un alt rol esențial în comunicarea orală îl îndeplinește și **accentul**. În acest caz, trebuie subliniată importanța pe care o are acesta în modificarea sensului cuvintelor și transmiterea unor mesaje adiționale celor transmise prin utilizarea cuvintelor. Accentul presupune, în situația de față, utilizarea unui ton diferit (mai înalt, de exemplu) în pronunțarea unei silabe dintr-un cuvânt, sau a unui cuvânt dintr-o succesiune de cuvinte, respectiv dintr-o propoziție sau frază.

Transmiterea mesajului mai este facilitată și de **ritmul** vorbirii. În funcție de conținutul mesajului și scopul acestuia,